HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומיגנזו כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן נבעי כי ניחא נפשיה א"ל שקולו תליסר מעי דציירי לי בסדינאי והדרו ליה לפלניא דשקלתינהו מיניה ולא איצטריכו לי: א"ר שמעון בתחילה היו קוראין אותן אוספי שביעית: מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק בתחילה היו אומרים אוספי שביעית כשרין סוחרין פסולין משרבו ממציאי מעות לעניים ואזלי עניים ואספי להו ומייתו חזרו לומר אחד זה ואחד זה פסולין קשו בה בני רחבה האי משרבו האנסים משרבו התגרין מיבעי ליה אלא בתחילה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולין משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא כדמכריז רבי ינאי [א]פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין סוחרין פסולין ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש איטפיל בהדייהו אמר איזיל איחזי היכי עבדי עובדא חזייה לההוא גברא דקא כריב אמר להן כהן וחורש אמרו לו יכול לומר אגיסטון אני בתוכו תו חזייה לההוא גברא דהוה כסח בכרמי אמר להן כהן וזמר א"ל יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרו אגיסטון אני בתוכו אלא הא אמר ליה ברישא והדר אמר להו הך מאי שנא כהן משום [ב]דחשידי אשביעית [א](דתנן) [ב][ג]סאה תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית תעלה פחות מיכן ירקבו והוינן בה אמאי ירקבו ימכרנו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמר רב חייא משמיה דעולא זאת אומרת נחשדו כהנים אשביעית אמרו טרודא הוא דין כי מטו להתם סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית כשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי דהוה אשלשה רועי בקר [ג]ורבנן אחושבנייהו סמוך והדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה לההוא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין אמר רבי יוחנן דא עקא כי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר ולא אמר ליה מר ולא מידי [ה]אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמינא ליה מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוותא כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא פתקא שדא בגירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר [1]כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה אמר דילמא חס ושלום נטיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו [2]לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר כלומר קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית דוד בא נביא ואמר לו [3]מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר רב [ז]טלטולא דגברא קשי מדאיתתא [4]ועטך עטה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא ועטך עטה וכתיב התם [5]ועל שפם יעטה [6]צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וגו' תנא הוא ביקש קלון בית אדניו לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא גבריאל אחדיה לדשא באפי משרייתיה

אמרו

אוספין כשרין. דמאי למיכלינהו קודם זמן הביעור: ואזלי עניים אספי להו. בשביל המעות והוו להו סוחרי שביעית ורחמנא אמר לאכלה [ויקרא כה] ולא לסחורה (ע"ז סב.). והכי משמע מתניתין בתחלה לאלו הפסולין עכשיו משום סוחרי שביעית היו קורין אותן אוספי שביעית וכשרין משרבו האנסין חזרו לקרות את האוספין סוחרין ופסולין: ארנונא. מס שגובה המלך מן התבואות כך וכך כורין מן השדה לשנה: פוקו זרעו בשביעית. שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ: כריב. חריש: אמר להו. ריש לקיש: כהן וחורש. זה כהן הוא שחורש בשביעית דאמרי' לקמן נחשדו כהנים על השביעית: אגיסטון. שכיר וקרקע של נכרי הוא. א"נ משום ארנונא שכרו בעל הבית לחרוש: כסח. זומר כרם: עקל. דדורת"א וצריכה לבית הבד לקשור את תפוח הזיתים כשעוצרין אותן בקורה: הלב יודע. לבו יודע אם לעקל נתכוין או לעקלקלות: לעקלקלות. לעבור על דת: תעלה. דתרומה בטילה באחד ומאה והשביעית יאכל זר קודם זמן הביעור: לפחות. ממאה דהויא ליה מדומע ואסורה לזרים: ימכרו לכהן. דהא שרייה לי' תרומה: בדמי תרומה. כלומר בזול דתרומה אין דמיה יקרים כחולין לפי שאינה ראויה אלא לכהנים. כלומר ימכרנה בעליהם לכהנים במה שיכול חוץ מדמי התרומה שהוא חייב לתתם לכהן בחנם דמותר למכור שביעית ע"מ לאכול היא ודמיה קודם הביעור: נחשדו כהנים. להשהות שביעית אחר זמן הביעור דמורו בה היתירא משום דאיסתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו והשביעית נמי קדושת הארץ היא: אמרי. ר' חייא בר זרנוקי ור' שמעון עליה דריש לקיש: טרודא הוא דין. קנתרן הוא זה ומטריח בדבריו: כי מטו התם. לעלייה שמעברין בה שנה כדאמרינן בפ"ק (דף יא.): החשודין על השביעית. שנעשו סניגורין לרשעים: שלשה רועי בקר. בפרק כהן גדול (לעיל דף יח:): קשר רשעים הוא. והיאך אנן סומכין על מנין זה לעשות כדבריהם ואפילו אי הן עושין עבור כדין וכדת אין השנה מתעברת על ידיהן דבעינן (א) ב"ד נימנין וזה אינו מנין: דא עקא. שאתה קורא אותן רשעים: שבנא. ממונה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה: השלימו. לעובדך: ידרכון קשת כוננו חצם וגו'. על שם שע"י החץ הוא מבקש להמית את אדוניו בלשון הרע הכתוב שם: לא תאמרון קשר. אל תחשוב בדעתך חזקיהו שיהא מניינו של שבנא מנין ליחשב רוב: בקברי בית דוד. שהיה מתגאה למרוד במלכות וליקבר במותו בקבורת המלכים: צנוף יצנפך צנפה כדור. סבב יסבבוך חיילות כדור כשורה להגלותך אל ארץ רחבת ידים. סיפיה דקרא שמה תמות ושם מרכבות כבודך קלון בית אדוניך: כי הוה. שבנא נפיק עם סיעתו לצאת מירושלים ולהשלים עם סנחריב:

משרייתך

משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא. וא"ת ומשום ארנונא התירו לחרוש ולזרוע דהויא איסורא מדאורייתא וי"ל דמיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן אי נמי י"ל דפקוח נפש הוא שעושה להם המלך מס ואין להם מה יפרענו ומתים בתפיסת המלך והכי איתמר בירושלמי משום חיי נפש: **לעבר** השנה בעסיא. וא"ת היאך היו מעברין בעסיא הא עסיא חוצה לארץ היא כדאמרינן פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נו. ושם) עסיא ואספמיא וכו' וי"ל דלעבר ר"ל לחשוב והכי משמע מדקאמר כהן וחריש משמע ששביעית היתה ואין מעברין השנה בשביעית כדאמרי' (לעיל ד' יב.): **אגיסטון** אני בתוכה. פ"ה לשון ראשון שכיר אני בתוכה וקרקע של נכרי הוא ולא נהירא דאמרינן בגיטין (דף סב. ושם) אין עודרין עם הנכרי בשביעית ע"כ נראה כפירוש אחר שפירש הקונטרס משום ארנונא: **לעקל** בית הבד אני צריך. וקשה דמ"מ מה בכך מ"מ הוה משביח הכרם דהכי אמרינן פרק כלל גדול (שבת דף עג: ושם) הזומר וצריך לעצים חייב שתים משום קוצר ומשום נוטע הכא נמי לחייב משום עבודת נוטע וי"ל דעביד ליה באותו ענין דודאי קשה ליה דליכא לחייבו משום נוטע[ה] כדאמרינן גבי שבת דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והא מתעבדא מחשבתו אבל גבי שביעית אין לאסור רק היכא דמשביח הקרקע אבל הכא קשיא ליה וכה"ג שרי כדאיתא פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פ:): **ימכרו** לכהנים בדמי תרומה. וא"ת והא אסור לעשות סחורה בפירות שביעית כדאמרינן במסכת ע"ז (דף סב:) לאכלה ולא לסחורה וי"ל דסחורה היינו כשמוכרה בשוק כעין חנות דדמי לסחורה אבל פעם א' כעין אקראי בעלמא ליכא משום סחורה: **כדור** אל ארץ רחבת ידים. פ"ה כדור כשורה יסובבוהו חיילות פ"א כגר שהוא גולה ל' דירה כמו מדור באהלי רשע (תהלים פד) ל"א ככדור פלוט"ה בלע"ז כמו הכדור והאמוס (לקמן דף סח:) ואע"ג דלא כתיב ככדור מ"מ אשכחן כי האי דרשה דכתיב (קהלת יב) דברי חכמים כדרבונות ודרשינן (ירושלמי סנהדרין פ"י) ככדור של בנות שזורקין זו ליד חבירתה כך אדם מוסר דברי תורה לחבירו ולתלמידיו זה לזה ומתפקקין זה מזה ולא כתיב ככדרבונות[ו]:

מחשבה

רבינו חננאל

גבאין אלא בזמן שהמלכות מטילה מס כך וכך לגבותו מן היהודים מכל אחד ואחד לפי ממונו וכיון דחזי רבנן הני מוכסין שמעריכין העם ונושאים פנים למקצתן ומקילין עליהן ומכבידין על מקצתן יותר מן הראוי נמצא גזלנין לפיכך פסלינהו רבנן: **אמר** רבא ורועה שאמרו חכמים כי הן פסולין בין רועה בהמה דקה בין רועה בהמה גסה מסתברא הכי כדרבא מדתנן נאמנין עלי ג' רועי בקר מכלל דאלו לא אמר נאמנין עלי רועה בהמה גסה נמי פסולין הן לעדות ודחינן לדינא הן פסולין אבל לא לעדות מדקתני ג' דאי לעדות ג' למה לי ואקשינן אלא מאי לדינא אמאי רועי בקר כל בי תלתא דלא גמירי דינא פסילי ושנינן אתא לאשמעינן אפי' הני דלא שכיחי ביישוב אי קבלינהו עליה אינו יכול לחזור בו אמר רב יהודה סתם רועה כו' כלומר אע"פ שלא ראוהו נוטל משדות אחרים ומשליך לפני בהמתו פסול. אבל סתם גבאי כשר עד שיראו אותו גובה יותר ממאי דחזי ליה: אבוה דר' זירא סתם גבאי הוה י"ג שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא הוה אמר לרבנן לך עמי בא בחדריך וגו' כי קא ניחא נפשיה אמר י"ג מעי דצייירין לי בסדיני אהדרינהו לפלוני דשקלתינהו מיניה ולא אצטריכו לי: **אמר** ר"ש בתחלה היו קורין אותן את אוספי שביעית סוחרי שביעית והיו אומרים אוספין כשרין סוחרין פסולין משרבו ממצי מעות לעניים ועניים אספי ומייתי להו בהני מעות אמרו אחד זה וא' זה פסולין משרבו האנסין ומאן נינהו עובדי כוכבים ותובעין ארנונא מינייהו התירו להן לאסוף ולפרוע להן כדר' ינאי דמכריז זרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין זורעין פסולין. ר' חייא בר זרנוקי ור' יהושע בן יהוצדק הוו אזלי לעבר שנה באסיא בשביעית פגע בהו ריש לקיש אזל בהדייהו חזיוה לההוא גברא דכריב בשביעית אמר להו כהן וחורש. כלומר כמדומה אני שזה החורש בשביעית כהן הוא כי הכהנים הם חשודים על השביעית א"ל יכול לומר אגיסטון אני בתוכה כלומר יכול הוא שיאמר שדה זו שלו היא ואני אריס בתוכה חזו גברא אחרינא דהוה כסח א"ל כהן וזמר אמרו לו יכול לומר איני זומר שהיא עבודת האילן אלא זמורות לעקל בית הבד אני צריך לקשור לפיכך אני חותך אלו הזמורות ומדתנן סאה תרומה שנפלה למאה סאה שביעית תעלה פחות ממאה ירקבו ומפני מה אין מוכרין אותה לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמרינן זאת אומרת נחשדו הכהנים על השביעית כי מטו לאסיא סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אמרו טרודא הוא דין. אתא ריש לקיש לקמיה דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית כשרין לעבר השנה. וא"ת חשבינהו כרועי בקר דעברי שתא אפומייהו לא הני קשר רשעים אינון. וקשר רשעים אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כלומר זו צרה: שבנא הוה דריש בתלת סרי רבבותא וחזקיה בחד סר והוה חזקיה מסתפי דלמא משגח קוב"ה בתר רובא. בא הנביא ואמר לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר ואת מוראו אל

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"א מהל' שמיטין הלכה יא:
לד ב ג מיי' שם פ"ח הלכה יח:

מסורת הש"ס

א) [נ"ל דתניא], ב) [תוספ' תרומות פ"ו], ג) לעיל יח:, ד) כתובות כח., ה) [קוצר. רש"א], ו) [וע"ע תוס' סוכה לו. ד"ה אתרוג ותוס' חולין סב. ד"ה כודרת],

תורה אור השלם

1. כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לְיִשְׁרֵי לֵב: תהלים יא ב
2. לֹא תֹאמְרוּן קֶשֶׁר לְכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר הָעָם הַזֶּה קָשֶׁר וְאֶת מוֹרָאוֹ לֹא תִירְאוּ וְלֹא תַעֲרִיצוּ: ישעיהו ח יב
3. מַה לְּךָ פֹה וּמִי לְךָ פֹה כִּי חָצַבְתָּ לְּךָ פֹּה קָבֶר חֹצְבִי מָרוֹם קִבְרוֹ חֹקְקִי בַסֶּלַע מִשְׁכָּן לוֹ: ישעיהו כב טז
4. הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר וְעֹטְךָ עָטֹה: ישעיהו כב יז
5. וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה
6. צָנוֹף יִצְנָפְךָ צְנֵפָה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדָיִם שָׁמָּה תָמוּת וְשָׁמָּה מַרְכְּבוֹת כְּבוֹדֶךָ קְלוֹן בֵּית אֲדֹנֶיךָ: ישעיהו כב יח

גליון הש"ס

גמ' א"ל ואי קרי לכו רועה צאן. עיין ע"ז דף נט ע"א תוס' ד"ה דאר"י:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קשר וכו' דבעינן ב"ד נאמנין וזה אינן נאמנין הס"ד:

לעזי רש"י

דדורת"א [רידורט"א]. סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד.

מוסף רש"י

לעקל בית הבד. כמין קופה מסורגת במלודה ואחרי סחיטת הזיתים נותן הגפת באותו עקל ומניח עליו קורה ומכבידו להוציא המשקה הנשאר (ע"ז עה.).